

Að verja sigrana

Eitt lengsta og harðvítugasta verkfall Íslandssögunnar var háð árið 1955. Í þeim átökum náðist ekki aðeins fram umtalsverð hækkun launa. Þar vannst jafnframt sigur í einu helsta baráttumáli alþýðusamtakanna um tugi ára; að koma á atvinnuleysistryggingum. Hér á eftir fara brot úr ræðu Björns Jónssonar á útifundi verkalyðsfélaganna við Verkalyðshúsið 1. maí 1955, þremur dögum eftir að þessum miklu átökum lauk.

„Sökndjarfasti hluti verkalyðsstéttarinnar hefur undanfarnar sex vikur staðið í ferlegustu átökum, sem hún hefur nokkru sinni háð við auðstéttir landsins og farið með sigur af hólmi. Í þessum átökum höfum við séð gleggja en áður innviði auðvaldsskipulagsins í landi okkar, kynnst baráttuaðferðum burgeisastéttarinnar, fundið styrk okkar þegar við stöndum sameinðir.“

Í upphafi vinnudeilunnar og meðan á henni stóð reyndu málögögn alturhaldsins að telja verkfallsmönnum og öllum almenningi trú um að „þetta væri tilgangslausasta verkfall, sem nokkru sinni helði verið háð á Íslandi.“ svo notuð séu óbreytt orð Morgunblaðsins. Í dag stöndum við andspænis þeirri staðreynd, að verkfallið hefur fært okkur 12% beina launahækkun, nokkrar lagfæringar á ýmsum

sámningsatriðum og síðast en ekki síst komið í höfn einu helsta baráttumáli alþýðusamtakanna um tugi ára, atvinnuleysistryggingum. Það kann að vera að þetta atriði hinna nýju samninga sé ekki allsstaðar metið að verðleikum, enn sem komið er, en á komandi tímum verður sá sigurinn án alls vafa talinn mikilvægari en allir aðrir, sem unnust í verkfallinu og verður jafnað til þeirra réttinda vinnandi manna, sem verkalyðshreyfingin hefur unnið best og merkust. Þar mun fara að skömmum tíma liðnum eins og skáldið kvað um verk hinna sökndjörfu vegagerðarmanna:

*„Er starfinu var lokið
og leyst hin mikla þraut,
fannst ljóðum öllum sjálfsagt að
þarna væri braut.“*

Slíkir sigrar verða ekki metnir til

Björn Jónsson í ræðustóli 1. maí 1955.

fjár fremur en réttlætismál á borð við togaravökulögin, lögin um almennatryggingar og orlofslögin. Þeir eru varðar við leið okkar til jafnréttis og öryggis, sem munu standa löngu eftir að hinar beinu launabætur eru gleymdar. Þrátt fyrir þetta er heldur ekki úr vegi að gera sér grein fyrir því um hve miklar tryggingar gegn atvinnuleysinu hér er að ræða. Fyrir félagsmenn í Verkamannafélagi Akureyrarkaupstaðar einu, þýða atvinnuleysistryggingarnar allt að hálfrí milljón króna eða meira á ári og fyrir öll verkalyðsfélögin í bænum yfir eina milljón króna.“

Einni kröfunni færra

„Min skoðun er sú, að þótt ekkert annað en atvinnuleysistryggingarnar hefði unnist í verkfallinu mundi þess verða minnst um langa framtíð af íslenskum alþýðumönnum og verkfallsmönnum, sem lögðu á sig erfiði, hatur alturhaldsallanna og jafnvel hungur til að krýja þær fram, þakkað að verðleikum. Í dag er því einni kröfunni færra borin í kröfugöngum verkamanna á Íslandi. Ein þeirra hefur verið upplýtt, ekki aðeins fyrir verkfallsmenn, heldur einnig aðra vinnandi menn í öllum starfsgreinum. Í því birtist ein fyrsta siðgæðishugmynd verkalyðshreyfing-

arinnar, sú að meta hag stéttarinnar allrar meira en eigin ávinning.“

Atvinnuleysistryggingarnar eru gjöf verkfallsmanna, sem sjálfir urðu að þola margskonar harðræði, til allrar alþýðustéttarinnar á Íslandi. Mætti sú staðreynd verða til þess að eða enn bráðröð allra vinnandi manna og sanna þeim, sem heldur kjósa sér hlut áhorfandans en þáttakandans, þegar í harðbakkann slær og á reynir, hvað samstillt átök allrar alþýðunnar megna.“

Eygjum leiðina til sigurs

... „Íslensk alþýða mætir þessum degi sem sigurvegari. Fyrir láum dögum stóð forustusveit hennar í eldi verkfallsbaráttunnar gegn ofsafengnari og tillitlausari forrættindasveit en við höfum áður haft kynni af. Það átti að ganga á milli bols og höfuðs á samtökunum. Lil þeirra var í veði, ef veikur blettur yrði fundinn á brynju samtakanna. Þeirri viðureign er lokið. Við hylum þær þúsundir verkfallsmanna sem færðu fórnir fyrir okkur alla, fyrir okkur öll, hvar í flokki sem við stöndum, hvar í byggð sem við búum. Í förnfýsi þeirra samtaka, vilja og karlmennsku eygjum við leiðina til sigurs, leiðina til framtíðarinnar.“

Millifyrsagnir eru bláðins.

Þessi mynd af Birni Jónssyni og eiginkonu hans, Þórgunni Sveinsdóttur, er tekin í kveðjuháði sem haldið var til heiðurs Birni dáið 1973 en hana var þá að hætta sem formaður Verkalyðsfélagsins Einingar eftir 10 ára starf.